
POLITIIKAN SUURI NÄYTELMÄ

Keskustelu Bengt Holmströmin kanssa läpinäkyvyydestä,
demokratian tilasta ja populismin ajureista

MATTI APUNEN

- Vaadimme politiikkaan täyttä läpinäkyvyyttä ilman, että täysin ymmärrämme mitä se tarkoittaa, sanoo taloustieteen nobelisti, professori Bengt Holmström.
- Poliitikassa läpinäkyvyys johtaa herkästi pinnalliseen politikointiin, pisteiden keräämiseen ja näyttelemiseen. Sosiaalinen media vahvistaa tätä efektiä, jonka tuloksena päätöksenteko halvaantuu ja politiikka alkaa näyttäytyä mielipuoleten touhuna. Myöskään ”toriparlamentit”, erilaiset suoran demokratian muodot ja runsaat kansanäänestykset eivät Holmströmin mielestä ole automaattinen ratkaisu tähän dilemmaan.
- Holmström puhuu painokkaasti instituutioiden puolesta. Hänen mukaansa populismin vaarallisin hyökkäys haluaa murentaa perinteisen vallanjako-opin mukaiset instituutiot tai esittää, että instituutiot ovat este ”todelliselle” kansanvallalle. Holmström sanoo, että meidän on annettavamme tukemme myös neljännelle valtiomahdille, medialle.

Bengt Holmström, EVAn keskustelutilaisuudessa Finlandia-talossa marraskuussa sanoit, että ”edustuksellinen demokratia on joutunut hyökkäyksen kohteeksi”. Miten tämä ilmenee ja uskotko, että kysymys on hetkellisestä ilmiöstä vai pysyvästä muutoksesta, edustuksellisen demokratian murenemisesta?

Tämä epäluottamus ilmenee epäluottamuksena kansanedustajia, yritysjohtajia ja muuta eliittiä kohtaan. Heidän tietoonsa ei luoteta eikä heidän asiantuntemukseensa haluta nojautua. Sama pätee mediaan.

Edustuksellisen demokratian perusajatus on se, että valitsemme vaaleissa edustajia, jotka voivat kansalaisten puolesta paneutua asioihin syvällisemmin. Sen perusteella edustajat voivat tehdä päätöksiä, joita kansalaiset eivät välttämättä ymmärrä mutta kansalaiset luottavat siihen että päätöksen taustalla on tietoa, jota tavallisella äänestäjällä ei ole. Toisin sanoen edustajat ovat paremmin informoituja. Tämä säästää informaation keruun kustannuksia ja samalla se mahdollistaa hyödyllisten kompromissien tekemisen tai päätösten kaupankäynnin, jota amerikkalaiset kutsuvat nimellä *logrolling*.

Politiikassa ei ole juuri muita välineitä järkevien kompromissien tekoon. Jos asiat hoidetaan yksin kappalein, tuloksena on erillinen kompromissi jokaisessa asiassa. Usein on tehokkaampaa, että yhdessä asiassa tehdään tehokas kokonaisuus sinun toiveittesi mukaan ja toisessa asiassa tehokas kokonaisuus minun toiveitteni mukaan. Toisin sanoen *logrolling* on järkevä korvike sille, että politiikassa ei voida käydä kauppaa rahalla.

Uskon, että tämän populistisen muutoksen suuntaa on vaikea muuttaa, koska kansalaiset eivät ymmärrä, että kaikille jaettu tieto on aina puolinaista. Tieto on pinnallista, koska nykymaailmassa poliittisen viestin on oltava niin yksinkertainen, että laajat kansanjoukot sen ymmärtävät.

Mitkä ovat mielestäsi populismin keskeiset ajurit? Usein tarjottuja selityksiä ovat taloudellinen ahdinko ja siitä lähtevä näköalattomuus sekä kosmopoliittisen eliitin irtautuminen perinteisistä arvoista.

Ajureita on useampia. Kansa haluaa löytää syylliset ahdistuneeseen tilaansa. Globalisaatio nähdään sellaiseksi, mutta tutkimuksen mukaan suurempi ajuri on teknologinen murros ja ensisijaisesti automatisointi. Eliitti on myös vastuussa populismin noususta, koska se on arvioinut tilanteen huonosti eikä ole ymmärtänyt laajan kansan ahdistusta.

Puolue-eliitit elivät omassa maailmassaan.

Yhdysvalloissa demokraatit eivät ymmärtäneet, että tyytymättömyys on näin laajaa, eikä republikaanien ymmärrys ollut juuri sen parempaa. Puolue-eliitit elivät omassa maailmassaan.

Bernie Sandersin nousu demokraattien esivaalissa oli tästä selvä osoitus, Hillary Clinton ei edes miettinyt koko asiaa. Demokraatit uskoivat omiin demografisiin analyysihinsä, joiden mukaan vuoden 2016 presidentinvaali ratkeaa kaupungeissa eikä maaseudulla. Donald Trump oli ainoa, joka edusti toisenlaista näkemystä.

On tietysti hyvä kysymys, mistä Trump tämän ymmärsi. Luulen, että hänen lähtökohtanaan oli Kiinan kanssa käyty kauppa, jota hän tulkitsti suoraviivaisesti ”huono diili” -tyyppisen kehikon kautta. Huono sopimus tarkoittaa huonoja neuvottelijoita, *deal-making* ei ollut kunnossa. Kampanjadebateissa hän huomasi, että tämä yksinkertainen tarina vetää.

Trumpin menestykselle voi olla myös hyvin konkreettisia syitä. Hän liikkui paljon maaseudun ihmisten keskuudessa, puolueiden eliitin ehdokkaat eivät.

Tämä on yleinen ongelma kaikille johtajille: oma ryhmä on liian lähellä. Jos kansan syvemmissä riveissä tapahtuu jotain, mikä muuttaa pelin kuvaa, se pääsee kasvamaan ongelmana ilman että oman ryhmänsä suojaama johtaja sitä havaitsee. Sosiaalinen media on sitten oma lukunsa. Emme juurikaan tiedä keitä sosiaalisen median aktiivit ovat.

Journal of Democracy -lehden äskettäisessä artikkelissa analysoitiin sitä, miten eri sukupolvet uskovat demokratian mahdollisuuksiin. Tulosten mukaan näyttäisi siltä, että nuoremmat ikäluokat eivät pidä edustuksellista demokratiaa lainkaan samassa arvossa kuin vanhempansa. Mistä tämä kokemuksesi mukaan kertoo? Nuoriso on ollut kumoushaluista ennenkin, muistamme hyvin esimerkiksi 1960-luvun lopun radikalismia ja mellakat. Onko tällä keralla jokin asia toisin?

Nykynuoret ovat nähneet, että perinteinen tie ja mahdollisuudet työnsaantiin ovat kapenemassa ja työn luonne on muuttumassa. He tajuaavat, että tulevaisuudessa on pärjättävä omillaan ja siksi he ovat liikkeellä uudella asenteella: yhteiskunnalta odotetaan vähemmän ja omaan onneen tai menestykseen uskotaan vahvemmin. Tässä on myös hyvää, koska jos nuoret tyytyvät ajattelemaan, että valtio tulee apuun kaikissa tilanteissa, se nakertaa omaa vastuuta ja yrittäjyyttä.

Vanhoihin rakenteisiin ei luoteta samalla tavalla kuin ennen.

Nykynuoret hyväksyvät paremmin, että vastuu on kannettava henkilökohtaisesti. Mutta toisaalta tämä sinänsä terve asenne johtaa loogisesti siihen, ettei vanhoihin rakenteisiin luoteta enää samalla tavalla kuin ennen. Tämä tarkoittaa myös edustuksellista demokratiaa.

Käy helposti niin, että meiltä hämärtyy se, kuinka tärkeä ja tehokas toimintatapa edustuksellinen demokratia on yhteiskunnan päätöksenteon kannalta. Syntyy vaikutelma, ettei yhteiskunnalla ole kovin paljon päätettävää tai että se ei näytä tekevän järkeviä päätöksiä. Ajatellaan, että systeemi on rikki.

Financial Timesin artikkelissa viime marraskuussa historioitsija Francis Fukuyama kirjoittaa, että ”poliittisen järjestelmän liberaa-

li osa on saanut vastaansa järjestelmän demokraattisen osan, joka uhkaa käyttää ilmeistä legitimitettiin repiäkseen hajalle säännöt, jotka ovat tähän saakka hillinneet ihmisten reaktioita ja olleet avoimen ja suvaitsevaisen maailman ankkuri.” Toisin sanoen demokratiaa ollaan repimässä irti liberalismista, taloudellista ja arvoliberalismia ollaan ajamassa eliitin nurkkaan. Mitä ajatuksia tämä sinussa herättää?

Näyttää ilmeiseltä, että kansa on turhautunut eliittiin kahdesta syystä. Ensinnäkin kansan mielestä eliitti ei tunnu tietävän mitä se tekee – se on vastuussa finanssikriisistä, epätasa-arvosta, ja työn murroksesta. Toisekseen eliitti ei ymmärrä kansan turhautumista eikä sen tarvetta palata perinteiseen, turvallisempaan maailmaan. Mutta kuten aikaisemmin sanoin, tässä näkyy myös ikäluokkien välinen kuilu joka on levenemässä. Nuoret hyväksyvät uudet pelisäännöt, eläkeläiset eivät.

Mitä liberaalien eliittien olisi tehtävä, jotta avoimet rajat, vapaa-kauppa ja vapaasti hengittävä markkinatalous koettaisiin jälleen enemmän osaksi ratkaisua kuin osaksi ongelmaa?

Vaikea kysymys. Vaihtoehtoja on useita. Voi olla, että valtaan nousee toinen demokraattinen eliitti, joka nojaa uusiin arvoihin. Niitä voivat olla korostettu tasa-arvo, ympäristökysymykset, yhteisöllisyys, isänmaallisuus tai jokin vastaava. Tai sitten valtaan nousevat diktaattorit ja jännitteet purkautuvat. Silloin keinot ovat väkivaltaisia ja seuraukset arvaamattomia.

Luottamus pitäisi saavuttaa uudelleen, mutta tämä on perinteiselle eliitille vaikea tehtävä.

Näetkö, että amerikkalainen populismi olisi olennaisesti erilaista kuin eurooppalainen? Kun etsimme keinoja edustuksellisen demokratian arvon palauttamiseen, onko kyse samoista keinoista Atlantin eri puolilla?

Uskon, että poliittinen polarisoituminen on samanlaista molemmin puolin Atlanttia. Luulen että se johtuu samoista huolenaiheista ja toisaalta modernista viestintäteknologiasta, johon sekä politiikan että

median on sopeuduttava. Teknologia on tällä tavoin kahdesti mukana murroksessa: työn murroksessa ja poliittisten prosessien murroksessa.

Yksi ero liittyy instituutioihin. Amerikkalaiset instituutiot ovat mielestäni vahvemmat ja vanhemmat kuin eurooppalaiset. Niitä kunnioitetaan ja niihin nojaututaan kaikessa. Presidentti Trumpin alkukausi on osoittanut tämän niissä tapauksissa, kun on haluttu haastaa presidentin päätös perustuslaillisin perustein.

Perustuslaki on Amerikassa vahva, ja jokainen kansalainen tuntee sen jollain tavalla. Trumpin ensimmäisinä kuukausina on nähty kahdesti amerikkalainen erikoisuus. Osavaltiotasolla toimiva liittovaltion tuomari pysäytti presidentin direktiivin, ja nythän tämä tapahtui maahanmuuttodirektiivin kohdalla kahdesti, ensin Washingtonissa ja sitten Havaijilla.

Esimerkiksi Washingtonin tapauksessa presidentin antaman asetuksen kumoamista perusteltiin sillä, että sen toimeenpano aiheuttaisi ongelmia osavaltiolle, toisin sanoen häiritsisi normaalia elämää ja joiltain osin voisi jopa pysäyttää joitain toimintoja. Yhdysvalloissa on siis 50 tuomaria, joilla on tavallaan veto-oikeus presidentin päätöksiin. Heistä ylöspäin seuraava taso ovat piirituomioistuimet, joita on vähemmän mutta sielläkään ei ole muutettu näitä ensi vaiheen tuomarien tulkintoja.

Olisi vaikea kuvitella vastaavaa Suomessa, että lappilainen tuomari voisi pysäyttää presidentin vahvistaman asetuksen toimeenpanon. Kannattaa huomata, että presidentti Trump ei vienyt asiaa Korkeimpaan oikeuteen, koska pelkäsi häviävänsä äänestyksen oikeuden senhetkissä kokoonpanossa.

Yhdysvaltain oikeuslaitos on kuitenkin voimakkaan politisoitunut. Tämä on näkynyt esimerkiksi korkeimman oikeuden uusimman tuomarin Neil Gorsuchin nimityksessä, jota demokraatit vastustivat poliittisista syistä – sen jälkeen kun republikaanit olivat ensin vuonna 2016 jarruttaneet Obaman valitseman tuomarin nimityksen yli vaalien. Mitä tämä kertoo Yhdysvaltain oikeuslaitoksesta?

Minusta Yhdysvaltain korkein oikeus ei ole kovin pahasti politisoitunut isoissa asioissa, vaan enemmänkin pienissä. Ideologinen perusjakolinjahan on se, että republikaanit ovat pitäneet hyvin tiukasti kiinni pelisäännöistä ja perustuslain muuttumattomasta kirjaimesta. Demokraatit taas ovat painottaneet sitä, että perustuslaki on ”elävä dokumentti”, ikään kuin koodi jonka pitää muuttua merkittävästi ajan ja arvojen muutoksen myötä.

Korkeimman oikeuden tuomarinpaikan täytössä minun oli hankala ymmärtää, miksi demokraatit vastustivat alkukeväästä niin vimmaisesti Gorsuchin nimitystä. Ja kuitenkin hän on juuri se, mitä tarvitaan pahinta populistista uhkakuvaa vastaan.

Neil Gorsuch on äärimmäisyyteen saakka perustuslaillinen, hiukan edesmenneen Antonin Scalian tyyppinen, tiukan kirjaimellinen lain tulkitsija. Mutta on erittäin tärkeää huomata, että samalla hän on kuitenkin johdonmukaisesti puolustanut instituutioiden asemaa ja arvovaltaa, ja populistien hyökkäyksessähän on olennaisesti kysymys juuri instituutioiden arvovallan haastamisesta.

Kun demokraatit vastustivat Gorsuchia, he halusivat takertua aborttioikeuden tyyppisiin, sinänsä merkityksellisiin arvokysymyksiin, mutta eivät nähneet Gorsuchin arvoa perustuslaillisen järjestelmän ja tasapainoisen vallanjaon puolustajana.

Läpinäkyvyys voi johtaa myös pinnalliseen politikointiin.

Jos katsoo korkeimman oikeuden tuomareita kokonaisuutena, he ovat poliittisista linjavalinnoistaan huolimatta aika fiksuja ja viisaita. Korkeimman oikeuden tuomareista esimerkiksi John Roberts on äänestänyt vastoin yleisiä poliittisia odotuksia.

Tuomareista tulkinnoiltaan vasemmistolaisimpana pidetty Ruth Bader Ginsburg ja edesmennyt Antonin Scalia kaukana toisella laidal-

la olivat hyviä ystäviä. Se todistaa, että on tässä maailmassa vielä jotain hyvääkin jäljellä.

Uutisten perusteella voisi ajatella, että politiikka on mennyt Yhdysvaltain oikeuslaitoksessa juridiikan edelle, mutta kyllä minusta tuntuu, että Suomessa perustuslain tulkintaa tehdään usein köykäisemmin.

Olet sanonut, että markkinoilla läpinäkyvyys ei aina automaattisesti tuota vain hyviä lopputuloksia. Olet puhunut tästä asiasta hiukan eri yhteydessä finanssikriisin kohdalla. Mitä tarkoitat, ja miten tämä ajatus suhtautuu poliittiseen päätöksentekoon?

Ajattelemme herkästi, että läpinäkyvyys on kaikissa suhteissa hyvä asia. Siinä on tietenkin etunsa, mutta läpinäkyvyys voi johtaa myös pinnalliseen politikointiin, pisteiden keräämiseen ja poliittiseen näyttelemiseen.

Käsitys poliitikoista syntyy esiintymisen perusteella, ja esiintyjät panevat tietysti parastaan tehdäkseen vaikutuksen. Silloin yksinkertaiset, helposti ymmärrettävät selitykset työntävät syrjään monimutkaisemmat perustelut. Toisin sanoen puolinen, yksinkertainen tieto työntää syrjään syvällisempää tietoa, ja läpinäkyvyys pönkittää tätä kehitystä.

Ennen poliitikot saattoivat taistella televisiossa, mutta sen jälkeen he menivät kahville ja olivat kulissien takana hyviä ystäviä. Siinä maailmassa oli mahdollista poliittinen kaupanteko tyyliin ”minä äänestän sinun esitystäsi, sinä sitten minun”. Sitä mukaa kun poliittinen ilmapiiri on jyrkentynyt, tämä on käynyt hyvin vaikeaksi.

Onko kompromisseista siis tullut jollain tavalla ”likaisia” tai ideologista petturuutta, so. niitä ei enää hyväksytä samalla tavalla kuin aikaisemmin?

Kun päätöksiä tehdään muiden silmien alla, ihmisille on lähtökohtaisesti tyyppillistä muovata omaa kuvaansa itselleen edulliseksi. Se, mikä on itselle edullista, riippuu siitä, mikä ihmisen varsinainen viiteryhmä on. Poliitikolla tämä ryhmä on tietysti äänestäjät ja jossain määrin muut poliitikot.

Jos olet töissä yrityksessä, lähin pomosi on sinulle tärkein. Tämä esimiehen silmissä päteminen on hyvin vahva veturi siinä, miksi työntekijät tekevät työtä suhteellisen hyvin ja tunnollisesti vaikka olisivat kiinteällä palkalla. On hyvin tärkeää, että he tietävät keneen pitää vaikuttaa.

Mutta jokin tässä yhtälössä on muuttunut. Ennen Matti teki sitä minä katsoi järkeväksi, koska hän arveli esimiehensä tai äänestäjensä ajattelevan samalla tavalla. Silloin poliitikko tiesi, mitä äänestäjä näkee, ja toimi sen mukaan, nyt poliitikolla ei voi olla kovin tarkkaa käsitystä siitä, mitä äänestäjä tietää, ja se muuttaa pelin.

Poliitikolla on vähemmän liikkumavaraa.

Nyt kun näen lähes tauotta mitä Matti tekee, ja minulla vain puolinaista tietoa Matin aikomuksista ja tekemisistä, alan ihmetellä miksi Matti teki juuri nyt näin tai noin – eikö hän osaa asiaansa vai mistä on kysymys. Luottamus on ollut sitä, että jos toinen ihminen tekee jotain minun mielestäni kummallista, luotan kuitenkin siihen, että teko on perusteltu, koska uskon että tällä toisella ihmisellä on jotain sellaista tietoa, jota minulla ei ole.

Tämäkin on romuttunut sosiaalisen median vaikutuksesta. Ihmiset luulevat, että heillä on suurin piirtein kaikki relevantti tieto, vaikka tosiasiassa heillä voi olla siitä vain pieni osa. Tämä ehdollistaa äsken kuvattun käyttäytymisen. Silloin poliitikon täytyy tehdä päätöksiä, jotka ovat sopusoinnussa tämän käsityksen kanssa. Poliitikolla on vähemmän liikkumavaraa, vähemmän tilaa poiketa, koska hän joutuu taistelemaan tätä puolinaisilla tiedoilla syntynyttä vaikutelmaa vastaan.

Ja ihmiset eivät tiedä missä kohdin heidän tietonsa on epätäydellistä?

Niin. Poliitikoista tulee näyttelijöitä, jotka näyttävät tätä yleisöä varten. Jos poliitikot olisivat jonkin verran verhon takana, tilanne olisi toinen.

Kysymys ei ole tietenkään täysin mustavalkoinen. Tietyissä asioissa äänestäjillä voikin olla enemmän informaatiota, tietyissä asioissa kanssa aistii ja tietää asiat paremmin kuin poliitikot, sillä on aitoa massojen viisautta. Massojen viisaus on sekin polarisoivaa, tietyissä asioissa se on hyvin tehokasta ja tietyissä asioissa katastrofaalista.

On ollut hyvin mielenkiintoista havaita, että samansuuntaisia ajatuksia on ollut muillakin. Yksi näistä on MIT:ssä vaikuttava kollegani, internetin suuriin kehittäjiin kuuluva Tim Berners-Lee, joka sai juuri arvostetun Turing-palkinnon.

Joissakin asioissa joukkoviisaus on todellista viisautta, mutta useimmissa ei.

Timillä oli aikanaan idealistinen ajatus siitä, että maailma muuttuu asteittain onnellisemmaksi paikaksi, kun kaikki tieto on kaikkien saatavilla. Mutta hänkin on alkanut epäillä täysin läpinäkyvän tiedon vaikutuksia; hän ei ole enää ollenkaan varma, että täysin rajaton *world wide web* on niin hyvä asia kuin ensin luultiin.

Berners-Lee sanoo, että hän on edelleen optimisti, mutta taistelee vahvasti yksityisen infon salassapidon puolesta. On hyvin oireellista, että joku niinkin *open source* -henkinen ihminen kuin Tim on tullut tälle kannalle.

Edustuksellisen demokratian korvaajaksi on monissa paikoissa tarjottu suoraa demokratiaa. Esimerkiksi Virossa ja Islannissa on kokeiltu suoraa demokratiaa lakien säätämisessä ja muuttamisessa. Uskotko, että suoran demokratian keinoilla voidaan parantaa poliittisen järjestelmän legitimitettä vai voiko se suorastaan heikentää edustuksellisen demokratian toimivuutta?

Lisääntynyt suora demokratia voi olla ainoa rauhanomainen tie, jota kautta legitimizeetti politiikkaan palautetaan. En silti usko, että se on kovin tehokas tie.

On kallista nojautua toridemokratiaan ja sen seurauksena näyttelemisen lisääntyy ja syvällisen tiedon merkitys laskee. Joissakin asioissa joukkoviisaus on todellista viisautta, mutta useimmissa tapauksissa se ei sitä ole, koska tiedon käyttö ja asiantuntemus jäävät vähäisiksi.

Onko demokratian ”parasta ennen” -päivä mennyt jo? Onko demokratia kypsynyt ”yli”; toisin sanoen edennyt pisteeseen, jossa auktoriteetit on asetettu niin kyseenalaiseksi että ne ovat katoamassa. Ja jos asiantuntemus ja kokemus kyseenalaistetaan, onko merito-kraattisilla eliiteillä enää muuta roolia kuin olla ivan kohde?

Tämä jää nähtäväksi. Useat diktatuurit ovat eläneet kauan mutta lopulta romahtaneet. Diktaattorien kausi saattaa olla edessä, mutta uskon ja toivon, että se jää lyhyeksi ja että useat maat pysyvät demokraattisina. Amerikka tulee varmasti säilymään demokraattisena, mutta edustuksellinen demokratia tulee todennäköisesti olemaan polarisoitunutta.

Sanoit, että edessä voi olla ”diktaattorien kausi”? Onko mahdollista tai jopa väistämätöntä, että demokratia suistuu tyranniaan?

Kun sanon ”diktaattorit”, tarkoitan kaikkia niitä, jotka alkavat tietoisesti repiä alas edustuksellista demokratiaa ja mediaa. Näin määriteltynä Donald Trump kuuluu tähän joukkoon, koska hän on yrittänyt tietoisesti muun muassa romuttaa mediaa, jota ei pysty kontrolloimaan.

Populisti sanoo menevänsä suoraan kansan luo, mutta kansa tajuaa, että joka asiasta ei voi järjestää kansanäänestystä. Olen tässä samoilla linjoilla kuin presidentti Martti Ahtisaari. Edustuksellisen demokrati-an kannalta kansan suora puhuttelu on vaarallista, koska kansan tieto on puutteellista. Jos kansaa lähestytään suoraan, asian pitää olla hyvin poikkeuksellinen.

Sosiaalinen media on tehnyt mahdolliseksi sen, että johtajat voivat olla suorassa yhteydessä kansaan. Taitavimmat poliitikot ovat käyttäneet tätä suoran yhteydenpidon mahdollisuutta painostuskeinona, jol-

la luodaan painetta muille poliitikoille. Ronald Reagan oli tästä hyvä esimerkki.

Yhdysvalloissa presidentti Donald Trumpin arvovalta ja toimivalta on asetettu kyseenalaiseksi hyvin voimakkaasti, ennen kokemattomalla tavalla. Puolet amerikkalaisista ei hyväksy Trumpin hallintoa missään kohdin. Toisaalta Trumpin kannattajat eivät pidä ongelmallisena esimerkiksi sitä, että presidentti kyseenalaistaa tuomioistuinlaitoksen riippumattomuuden. Kuinka peruuttamattomana pidät tätä amerikkalaisen yhteiskunnan linnoittautumista kahteen leiriin? Se että politiikka on kärjistynyt näin pahasti, ei voi mitenkään johtua siitä että vallan keskiöön olisi yhtäkkiä ilmestynyt valtava joukko lahjattomuuksia tai ihmisiä jotka ovat leppymättömän pahantahtoisia. Ei ihminen ole tässä ajassa muuttunut geneettisesti mihinkään. Kansan mielestä poliitikot ovat tulleet hulluiksi, mutta tosiasiallisesti kansa itse ajaa vaatimuksillaan ja odotuksillaan poliitikot tällaiseen käyttäytymiseen.

Tilanne on paradoksaalinen. Jokainen yrittää olla muiden silmissä fiksun näköinen, mutta tosiasiallisesti tilanne johtaa näyttelemisen kautta poliittisen kärjistymiseen ja sitä kautta päätöksenteon halvaantumiseen.

Puutteellisen tiedon torilla voi koko järjestelmä alkaa näyttää kummalliselta.

Trumpilaiset ovat nyt vallassa, mutta menettävät valtansa ensi vaaleissa ellei näyttöjä tule. Toisaalta emme vielä ole nähneet kuin alun ensimmäisestä kaudesta, ja on mahdollista, että presidentti Trump etsii uusia teitä menestykseen. On liian aikaista sanoa mihin päädytään, mutta alku on ollutkin myrskyistä ja poikkeuksellisen.

Se, että Trump heitti tärkeimmän neuvonantajansa Steve Bannonin ulos kansallisen turvallisuuden neuvostosta voi olla signaali uudes-

ta. Toinen viite on Trumpin takinkääntö Syyrian tapauksessa, hänhän muutti hyvin nopeasti mieltään presidentti Assadin hallinnosta.

Tässäkin kohdassa täytyy kysyä jälleen sama kysymys: Mikä on Trumpin yleisö? Ketä varten hän näyttelee?

Hänen peruskannattajiensa joukosta on alkanut kuulua signaaleja siitä, että he eivät ole tyytyväisiä. Tässä joukossa on stereotyyppisiä trumpilaisia, mutta samalla hänen tukijoittensa joukko on hyvin heterogeeninen. Näitä ihmisiä yhdisti monenkirjava tyytymättömyys ja epäluulo Washingtonia kohtaan, joka on tyyppillinen seuraus kasvaneesta läpinäkyvyydestä.

Puutteellisen tiedon torilla voi käydä niin, että koko poliittinen järjestelmä – poliitikkojen ja lobbarien massa – alkaa näyttää kummalliselta. Presidentti John F. Kennedykin olisi näyttänyt vähintään kummalliselta, jos meillä olisi ollut aikanaan käytössä sama tieto ja samat väliaineet kuin nyt.

Epämääräinen ”EU-henki” ei ole pystynyt eurooppalaisia yhdistämään.

Populismien nousun myötä syytettyjen penkillä on uudella tavalla myös media. Populistiset liikkeet syyttävät mediaa asenteellisuudesta ja tietoisesta vääristelystä. Onko medialla aidosti itsetutkimuksen paikka, vai onko siitä tehty poliittisen pelin syntipukki?

Media menee rahan perässä. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että väitteet median poliittisesta riippuvuudesta ovat liioiteltuja.

Vaikka media on usein avoimesti puolueellista, kuten vaikka Fox Newsin ja New York Timesin vastakkainasettelusta nähdään, media on silti tutkimusten valossa suhteellisen tasapuolista. Minun näkemykseni mukaan lehdistö on keskimäärin suhteellisen riippumaton valtaa käyttävistä, ellei kyseessä ole romahtanut demokratia kuten Venäjällä. Kansan mielipiteistä ja niiden vaihteluista media on tietenkin riippuvainen.

Populistinen aalto on iskenyt rantaan myös Euroopassa mm. Brexitin muodossa. Kuinka pahasti se on vahingoittanut EU:n rakenteita? Uskotko, että Brexitin vaikutus pystytään patoamaan?

On mahdollista että EU herää Brexitin takia ja ryhdistäytyy. Mielestäni tämä vaatisi sen, että todella alettaisiin keskittyä muutamiin suurin, tärkeisiin kysymyksiin kuten puolustus.

EU on menettänyt aikaa ja uskottavuutta puuhaamalla pieniä asioita, jotka ovat turhauttaneet kansaa. EU ei missään vaiheessa ole pystynyt syvällisesti ilmaisemaan mihin unionia todella tarvitaan. Nimellinen syy oli sodan välttäminen, mutta se on perusteluna laimentunut ja todellisuus on paljastanut, että epämääräinen ”EU-henki” ei ole kovinkaan hyvin pystynyt eurooppalaisia yhdistämään.

Haastattelu on tehty sähköpostilla 5. huhtikuuta ja puhelinkeskusteluna 10. huhtikuuta.